

ÉLETRE KELT TÖRTÉNELEM A GÖDÖLLŐI KIRÁLYI KASTÉLYBAN

Dutka Tímea

Összefoglalás

A tanulmány a kosztümös tárlatvezetések gyakorlatát elemzi, mint az „életre kelt történelem” egyik formáját, különös tekintettel a Gödöllői Királyi Kastélyra. A kutatásom célja az élő történelem gyakorlati megvalósításának és annak előnyeinek, kihívásainak feltárása, valamint javaslatok kidolgozása a kastély programjának továbbfejlesztésére. Az élő történelem fogalmát több szempontból vizsgálom, beleértve annak oktatási, szórakoztató és kulturális hagyományokhoz való kapcsolódását. A tanulmány kiemeli az élő történelem formáinak sokféleségét és a különböző megközelítések jelentőségét a múlt életre keltésében. A Gödöllői Királyi Kastély és a Nemzeti Múzeum programjainak elemzése révén bemutatom, hogy a kosztümös tárlatvezetések és az élő történelmi előadások hogyan képesek gazdagítani a látogatói élményt, emellett összehasonlítom őket más hagyományőrző tevékenységekkel. Az élményszták marketingstratégiájának és a közösségi média használatának vizsgálatával rávilágítok a program népszerűsítésének kihívásaira és lehetőségeire, kiemelve az online jelenlét fontosságát. A kosztümös tárlatvezetések a Gödöllői Királyi Kastélyban életre keltik a történelmet, ezáltal mélyítik el a látogatók történelmi ismereteit és növelik az érdeklődést a helyi kultúra iránt. Az élő történelem gyakorlata elősegíti a kulturális örökség megőrzését, emellett gazdagítja a turisztikai kínálatot, ami hozzájárul a helyi gazdaság fejlődéséhez.

Kulcsszavak: múzeum, kultúra, tárlatvezetés, interpretáció, turizmus

JEL: Z30

LIVING HISTORY IN THE GÖDÖLLŐ ROYAL PALACE

Abstract

The study analyzes the practice of costumed guided tours as a form of “living history”, with a special focus on the Royal Palace of Gödöllő. The aim of my research is to explore the practical implementation of living history and its benefits and challenges, as well as to develop suggestions for further improving the palace's program. I examine the concept of living history from multiple perspectives, including its educational, entertaining, and cultural traditions connections. The study highlights the diversity of living history forms and the significance of different approaches in bringing the past to life. Through an analysis of the programs at the Royal Palace of Gödöllő and the National Museum, I demonstrate how costumed tours and live historical performances can enrich the visitor experience and compare them with other heritage preservation activities. By examining the marketing strategy of experiential walks and the use of social media, I illuminate the challenges and opportunities of promoting the program, emphasizing the importance of online presence. Costumed guided tours at the Royal Palace of Gödöllő bring history to life, thereby deepening visitors' historical knowledge and increasing interest in local culture. The practice of living history aids in the preservation of cultural heritage and enriches the tourism offer, contributing to the development of the local economy.

Keywords: museum, culture, guided tour, interpretation, tourism

JEL: Z30

Bevezetés

Az életre kelt történelem és a kosztümös tárlatvezetések megközelítése viszonylag új kezdeményezés a kulturális és oktatási területeken, ahol még nincsenek szigorúan meghatározott gyakorlatok, és minden szervezet saját elképzelései szerint alakítja ki az ilyen típusú programokat. Mindazonáltal, ami közös bennük, az az, hogy a tárlatvezetők korhű ruhákban, egy adott történelmi személyiséget megszemélyesítve közvetítik az információkat, lehetővé téve a látogatók számára, hogy „első kézből” érezzék át az adott kor eseményeit.

A cikk egy személyes érdeklődési körömhöz kapcsolódó témára, az „életre kelt történelemre” összpontosít. Az életre kelt történelem magába foglalja a múlt korok élethű ábrázolását és a látogatók interaktív bevonását a történelmi kontextusba. A Gödöllői Kastélyban 2019 óta sikeresen működő kosztümös tárlatvezetés népszerűsége azt mutatja, hogy van igény az ilyen típusú hagyományőrzésre, noha az autentikus korabeli ruházat és kellékek fenntartása jelentős költségekkel jár. Összehasonlítom a magyarországi gyakorlatot a témában élen járó angliai gyakorlattal, ahol a hagyományőrzés a monarchia által még mindig fontos része a kultúrának, és elemzem az életre kelt történelem szerepét a történelmi tudatosság és a kulturális örökség megőrzésében.

A Nemzeti Kastélyprogram célja az állami tulajdonban lévő kastélyok felújítása és turisztikai célú hasznosítása. Ezek a programok 2014-ben indultak, és azóta számos történelmi épületet restauráltak, miközben modern kiállítótereket, látogatóközpontokat alakítottak ki, így hozzájárulva Magyarország kulturális örökségének megőrzéséhez, a helyi gazdaságok fejlesztéséhez és a kulturális turizmus élénkítéséhez.

Vizsgálati célok és módszerek

Olyan gyakorlati és elméleti kérdésre keresem a választ, mint például hogy mi az életre kelt történelem pontos definíciója, milyen szerepet tölt be a kosztümös szereplés a hagyományőrzésben és történelmi előadásokban, valamint hogyan lehet a kiállításokat interaktívabbá tenni a látogatók számára. Továbbá foglalkozom a kosztümös és civil ruhás kollégák közötti viszonyulással, a múlt és jelen ötvözésének határaival, és a kosztümös tárlatvezetések piaci szerepével is.

A kutatás célja, hogy átfogó válaszokat találjon a történelmi előadók és kosztümös tárlatvezetők munkájának kivitelezhetőségére, fenntarthatóságára és az élő történelem lehetőségeinek kiaknázására vonatkozó kérdésekre. A kutatás keretében különös figyelmet fordítok arra, hogy hogyan lehet a múzeumi látogatást interaktívabbá és emlékezetesebbé tenni a történelmi személyiségeket megszemélyesítő előadásokkal.

Ezen felül a másik fő célja, hogy a Gödöllői Kastély „Élményséta Erzsébet királynéval” programjának esettanulmányán keresztül konkrét javaslatokat tegyen a program piaci keresletére, eladhatóságára és továbbfejlesztési lehetőségeire. Ehhez a célhoz interjúkat végeztem kosztümös tárlatvezetőkkel és múzeumi munkatársakkal, valamint 2023 áprilisában kérdőíves kutatást folytattam a Gödöllői kastély munkatársai körében, hogy megértsük az életre kelt történelem szerepét és hatását a közönségre. A korlátozott számú, de releváns előzőmunkákra támaszkodva igyekszem hozzájárulni az élő történelem módszertanának fejlődéséhez és a kulturális örökség megőrzéséhez.

Erzsébet királyné és Gödöllő kapcsolata

Erzsébet királyné személyiségének megidézése nem csupán történelmi, hanem kulturális és érzelmi jelentőséggel is bír. A Gödöllői Kastély volt az a hely, ahol Erzsébet menedéket talált a bécsi udvar hivatalos kötelezettségei elől. E kastély, amelyet az 1867-es koronázási ajándékként kapott, a magyar kormány szándékai szerint kifejezetten a királyi család pihenését szolgálta. A 136 helyiségből álló kastélyban a királyi lakosztályok főként a kényelmet szolgálták, nem a pompát, amely Erzsébet igényeit tükrözte.

A királyné számára Gödöllő egyfajta szabadságot jelentett. Itt töltötte az idő nagy részét, amikor Magyarországon tartózkodott, különösen ősszel és tavasszal. A kastély parkjában való egyedül sétálás vagy a számos helyi rendezvény, mint lovas- és agárversenyek, vadászatok, vagy a cigányzene élvezete bizonyítja, hogy mennyire szerette ezt a helyet.

Erzsébet királyné gödöllői tartózkodásai alatt kialakított magyar kapcsolatai is fontosak voltak. Megtanulta a magyar nyelvet, magyar udvarhölgyeket választott, és aktívan részt vett a magyar kultúra és történelem megismerésében. Ez a magyarsággal való szoros kötődés segített neki jobban megérteni és támogatni az országot, amelynek királynéja lett. Ez a kötődés nem csupán politikai, hanem személyes és érzelmi jellegű is volt.

A Gödöllői Kastély mai ismertségét és népszerűségét jelentős részben Erzsébet királyné örökségének köszönheti. Az „Élményséta Erzsébet királynéval” program például egy első személyű interpretációs módszerrel mutatja be a királyi lakosztályokat és kapcsolódó történeteket, amelyek a királyné életét és időszakát hivatottak érzékeltetni. Ez a módszer a látogatók számára lehetővé teszi, hogy mélyebb érzelmi kapcsolatot alakítsanak ki Erzsébet királyné történetével és személyiségével.

Összességében Erzsébet királyné kapcsolata Gödöllővel és a magyar néppel egy mélyen gyökerező, összetett és gazdag történelmi kapcsolatot jelent, amely ma is inspirálja a művészeti alkotásokat, könyveket, és a helyszínen történő kulturális programokat. Az, hogy a királyné mennyire kedvelte ezt a helyet, és a magyarságot, jól mutatja, mennyire fontos szerepet töltött be a magyar történelemben és kultúrában.

Az életre kelt történelem elméleti hátterének vizsgálata

Az „élő történelem” fogalmának gyökerei, jelentősége, és magyarországi megjelenése kiterjedt területet ölel fel, amely a történelem életre keltését, oktatását és bemutatását célozza különböző módokkal. Zöldi-Birkás Éva szerint, bár több különböző megközelítése létezik, a központi gondolat minden esetben az, hogy a történelem megélhetővé, érthetővé és tanulságosabbá váljon a közönség számára.

Az „élő történelem” definíciója magában foglalja a múzeumi alkalmazottak vagy élő történelmi előadók által, korhű öltözetben történő bemutatásokat, amelyek egy adott korszak mesterségeiről, életmódjáról szólnak. Magyarországon ez a megközelítés egyre inkább teret nyer a múzeumokban, elősegítve ezzel a kulturális élmények gazdagítását és az oktatásban való fontosabb szerepvállalást. (Birkás, 2021)

A történelmi áttekintés rávilágít arra, hogy az élő történelem gyakorlata az emberi kultúra hagyományainak kezdetéig nyúlik vissza, de mint modern fogalom, az Egyesült Államokban vált igazán népszerűvé az 1950-es években, különösen Artur Hazelius és Freeman Tilden munkásságának köszönhetően. Európában, különösen Magyarországon, később kezdett elterjedni ez a gyakorlat, de mára itt is egyre népszerűbb. (Birkás, 2021)

Az élő történelem különböző formáiban megjelenhet, mint például tárlatvezetések, bemutatók vagy szerepjátékok, amelyek célja, hogy hűen rekonstruálják a történelmi eseményeket vagy személyeket, közelebb hozva őket a mai emberekhez. A Gödöllői Kastélyban, a Nemzeti Múzeumban és a Szentendrei Skanzenben zajló programok például személyes kapcsolatokat építenek ki a múlt és a jelen között, érzelmi és élményszerű kötődést biztosítva a látogatók számára.

Az „Élményséta Erzsébet királynéval” program a Gödöllői Kastélyban egy különleges első személyű interpretációs forma, amely lehetővé teszi a látogatók számára, hogy személyes kapcsolatot alakítsanak ki a múlttal. Az első személyű interpretáció, amelyet Zöldi-Birkás Éva is említ tanulmányában, egy valós történelmi személy szemszögéből mutatja be az eseményeket, ezzel mélyebb megértést és érzelmi kötődést kínálva a látogatóknak. Erzsébet királyné karakterének megformálása során az interpretátor nem csupán a történelmi tényeket osztja meg, hanem bepillantást enged az adott karakter érzelmeibe, gondolataiba és a korabeli életmódjába is. Ez a módszer kiválóan alkalmas arra, hogy a látogatók nem csak tanuljanak a történelemtől, hanem részesei is legyenek annak, felfedezve, mit jelentett valójában Erzsébet királyné számára Gödöllő és hogyan élte meg itt tartózkodásait.

A Magyar Nemzeti Múzeumban több élő múzeumi program közül választhatnak a látogatók, az egyik ilyen a „100 év 100 percben” program, melynek során a látogatók bepillantást nyerhetnek az épület történetébe és fontos személyiségeinek életébe. A program során az általában közönség elől elzárt helyiségek is megnyílnak, s a múzeumban megfordult személyek történeteit elevenítik fel. A múzeumpedagógus, Harányi Nikoletta, a program és az élő történelem szerepét részletezte nekem, melynek keretében új ötletek és projektek folyamatos kidolgozása történik. A jövőben az iskolákban is szeretnék hasznosítani az élő múzeumot, mint hatékony tanítási módszert, amely projekt-munkákat és a történelem mindennapi életre gyakorolt hatását mutatja be a gyerekek számára.

Mark Wallis brit interpretátor munkássága szintén kiemelkedő a történelmi előadók körében, világszerte oktatja a múzeumi tárgyak és a történelem életre keltésének módszertanát. Wallis képzései, melyek a beszéd, a mozgás, a bemutatásra kiválasztott tárgyak és a testbeszéd fontosságát hangsúlyozzák, elengedhetetlenek az élő történelmi interpretáció sikeres megvalósításához. A budapesti Magyar Nemzeti Múzeumban tartott interaktív tréningjein keresztül, melyen 2022-ben volt alkalmam részt venni, továbbadja tudását, hangsúlyozva a színházi játék és a megfelelő kosztümök fontosságát az autentikus történelmi élmény megteremtésében.

A hagyományőrzés és az élő történelem fogalmak a magyar kultúra és történelem megőrzésének és átadásának fontos elemei, amelyek különböző módszerekkel és célokkal közelítik meg a múltat. A hagyományőrzés a kulturális örökség, mint a népzene, néptánc, étkezési szokások, mesterségek és népszokások konzerválására és továbbadására fókuszál. Magyarországon számos hagyományőrző egyesület működik, amelyek célja a magyar kultúra hagyományainak megőrzése és népszerűsítése, fesztiválok és rendezvények szervezésével. Ezen egyesületek és csoportok tevékenységei hozzájárulnak a közösségi öntudat erősítéséhez és a kultúra generációkon át történő továbbadásához.

Két jelentős magyar hagyományőrző szervezet, a Magyar Huszár és Katonai Hagyományőrző Szövetség, valamint a Mare Temporis Történelmi Hagyományokért Alapítvány kiemelkedő példái ennek a törekvésnek. Előbbi a katonai hagyományok ápolásával foglalkozik, a hazaszeretet és magyarságtudat erősítése érdekében, míg az utóbbi a IX-XIX. század történelmi hagyományainak felélesztésére és terjesztésére összpontosít, oktató és szórakoztató módon. Mindkét szervezet tevékenységei a hagyományok széles körű megőrzésére és népszerűsítésére irányulnak, beleértve a történelmi megemlékezéseket, évfordulókat, emlékműavatásokat és szemléket, valamint a különféle korokhoz kapcsolódó gyakorlati ismeretek átadását.

A hagyományörzés és az élő történelem közötti fő különbség abban rejlik, hogy míg az előbbi a múltbeli életmódok és szokások konkrét gyakorlatának megőrzésére és átadására törekszik, addig az utóbbi inkább a múlt eseményeinek és körülményeinek szemléletes bemutatására fókuszál, lehetővé téve a hallgatóság számára, hogy átéljék és megértsék a történelmi valóságot. Mindkét megközelítés kulcsszerepet játszik a múlt megértésében és annak jelen és jövő generációi számára való továbbadásában, hozzájárulva a kulturális és történelmi örökség megőrzéséhez és értékeléséhez.

Az élő történelem egy összetett, többdimenziós megközelítése a múlt ábrázolásának, amely egyaránt szolgálja az oktatást, a szórakoztatást és a kulturális örökség megőrzését. Magyarországon és szerte a világon egyaránt fontos szerepet játszik a történelmi tudatosság és az örökségvédelem előmozdítása (Bujdosó-Remenyik, 2008).

Eredmények

Az Élményséta program a Gödöllői Kastélyban körülbelül 80 perc hosszúságú és maximum 25 fő vehet részt rajta. A téma nehézsége miatt 14 éves kortól ajánlott, de külön kérésre kisgyermekkel érkezőknek is lehetőségük van egy rövidített Élménysétán részt venni. A program hétfővégeken és rendezvényeken előre meghirdetett időpontokban, hétköznapokon előre bejelentkezés esetén indul.

Az Élménysétát Erzsébet királynéval programot több szempontból is vizsgálom, beleértve az előadók és a közönség érzelmi, személyes, illetve társadalmi tapasztalatait, valamint egy összehasonlító interjút is tartalmaz a Nemzeti Múzeum egy munkatársával, aki az ottani élő történelem egyik programjáról számolt be, megvilágítva az élő történelem különböző megközelítéseit és hatásait.

Az egyik kutatásom során a Gödöllői Kastély dolgozóinak véleményét vizsgáltam Erzsébet királyné kosztyüms megjelenéséről, mely egyedülálló nézőpontot képvisel ebben a témakörben. Ez alapján kiderült, hogy bár a többség tisztában van a kosztyüms szereplés jelentőségével, egyes teremőrök viselkedése, mint például Erzsébet királynét megszemélyesítő kolléganő megszólítása a rendes nevén vagy odakiabálás a csoporthoz illúzióromboló lehet, ami negatívan befolyásolja a látogatói élményt. Tovább növelné a látogatói élményt, ha a vendégtérben dolgozók korabeli ruhákat viselnének. Erre bár van nyitottság a dolgozók körében és korábban voltak is egyenruhák, miután nem vált be kérdéses, hogy a jövőben működné-e.

Az élményséta értékelésének bemutatása egy kérdőíves kutatás eredményeit öleli fel, a vendégek visszajelzései alapján, amelyet 2023 áprilisában végeztem. A kutatás célja az volt, hogy feltárja a vendégek véleményét és javaslatait az élménysétával kapcsolatban. A válaszadók demográfiai megoszlása szerint a nők domináltak (70%), ami a program nőket jobban érdeklő jellegét tükrözi. Az életkor szerinti megoszlásból kiderül, hogy a legtöbben középkorúak voltak, ami arra is utal, hogy az élményséta az egyéni látogatóknak van meghirdetve és 14 éves kortól ajánlott. Az idősebb és a fiatalabb korosztály rendszerint csoportosan érkezik, ahol az osztályoknál vélhetően a pedagógus választott helyszínt. A látogatók többsége családi vagy baráti társasággal érkezett, illetve az első látogatásuk volt a kastélyban, ami a program népszerűségét és az új látogatók vonzásának fontosságát hangsúlyozza.

A látogatói élmények értékelésében kiemelkedően pozitív visszajelzések hangzottak el a tárlatvezetés tartalmára és a tárlatvezető megjelenésére vonatkozóan. Az élménysétán viselt kosztyüms az adott kor hangulatát hivatott visszaadni, ami hozzájárul az autentikus élményhez. Bár a tárlatvezetés árát néhányan magasnak találták, a többség elégedett volt az ár-érték aránnyal. Azonban felmerült

egy probléma: az egyéni látogatók zavaró viselkedése, akik nem fizettek a tárlatvezetésért, mégis csatlakoztak a csoportokhoz. Ez az állandó probléma felveti a szükségességét annak, hogy a kastélyban intézkedéseket vezessenek be a látogatók irányítására, például a teremőrök aktívabb beavatkozásával, hogy fenntartsák a séta zavartalan lebonyolítását.

A történelmi előadók szerepe túlmutat a múzeumi tárlatok kosztümös vezetésén; életre keltik a történelmet külső helyszíneken is, ahol a közönség számára közvetlen és érzelmileg gazdag élményt nyújtanak. Vas Viktória, aki korábban a Gödöllői Kastélyban Erzsébet királynéként lépett fel, ma már mint élő történelmi előadó tevékenykedik, folytatva ezt a hagyományt. A történelmi előadók koncepciójukkal személyesebbé teszik a látogatói élményt, nem csak információkkal, hanem érzelmekkel is gazdagítva az előadásokat.

Az „Élményséta Erzsébet királynéval” program gazdasági megközelítését is kutattam. A Gödöllői Kastély jelentős figyelmet fordít a korhű megjelenésre, ami magába foglalja a ruhákra és a kiegészítőkre költött összegeket. Az autentikus megjelenés elérése érdekében komoly anyagi befektetésre van szükség, mint például a különböző típusú ruhák elkészítése, amelyek között van hétköznapi, alkalmi és speciális lovagló öltözet is. Ez nemcsak a látogatói élmény javítását szolgálja, hanem hozzájárul az adott történelmi időszak hangulatának megteremtéséhez is.

A marketing és közösségi média szerepét tekintve, a kastély aktívan használja ezeket az eszközöket az Erzsébet királynéval kapcsolatos programok népszerűsítésére. A különböző online és offline platformok használata, mint a Facebook, Instagram, és a TikTok, lehetőséget biztosítanak a széles körű elérésre és az érdeklődők bevonására.

A marketingstratégia elemzése során felmerül, hogy a jelenlegi módszerek nem teljesen hatékonyak az élményséták népszerűsítése terén, és javaslatok születtek a marketingstratégia revíziójára. Az online jelenlét bővítése, a pontos és könnyen hozzáférhető információk megosztása, valamint a reklámköltségek optimalizálása mind hozzájárulhatnának a programok szélesebb körű ismertségéhez.

Végül, a bevételi oldalt vizsgálva fontos megemlíteni, hogy bár a kastély számára a program jelentős bevételi forrás lehet, az élményséták iránti kereslet és a belépődíjából származó bevételek jelenleg nem érik el a kívánt szintet. Ez arra utal, hogy szükség lehet a programok jobb népszerűsítésére, a potenciális látogatók jobb tájékoztatására, és talán a díjszabás átgondolására is, hogy a kastély gazdaságilag is ki tudja aknázni az ilyen típusú programokban rejlő lehetőségeket.

Következtetések és javaslatok

Az áttekintés alapján az élő történelem és annak interpretációja jelentős lehetőségeket rejt magában, amelyek még nem teljesen kiaknázottak, különösen a Gödöllői Kastély esetében. A kutatás során megállapítottam, hogy a kastélyban jelenleg zajló programok inkább kosztümös tárlatvezetések, amelyek nem teljesen felelnek meg az élő történelem interaktív és bevonó jellegének. Az élő történelmi programokhoz, mint amilyeneket a Nemzeti Múzeum kínál, komplexebb interakciók, több szereplő és alaposabb előkészítés szükséges, ami túlmegegy az egyes történelmi személyiségek bemutatásán.

A kastély személyzetének szerepe kulcsfontosságú a programok sikerében. A dolgozók tudatosságának növelése és a korhű öltözet viselésének ösztönzése, mint a programok autenticitását növelő elem, pozitívan befolyásolhatná a látogatói élményt. Emellett a programok szervezése során figyelembe kell venni az egyensúlyt a látogatók szórakoztatása és az oktatás között.

A programok népszerűsítésének és elérésének növelése érdekében javaslom a marketingstratégia átgondolását, beleértve a közösségi média aktívabb használatát, különösen a fiatalabb korosztályok megcélzására. Ezen felül fontos a látogatók visszajelzéseinek figyelembe vétele az árképzés és a programkínálat finomításában.

A kutatásból kiderült, hogy a programok fejlesztése akár több szereplős jelenetek bevezetésével, jelentősen növelheti a kastély látogatottságát és gazdasági hatékonyságát. Az ilyen típusú fejlesztések mellett fontos a látogatói élmény folyamatos javítása és a programok tartalmának frissítése annak érdekében, hogy a kastély hosszú távon is vonzó maradjon a különböző korosztályok számára. Az élő történelem műfajának bővítése és az interaktív elemek megerősítése által a kastély képes lehet új dimenziókat nyitni a történelmi élmények terén. Ezenfelül, a történelmi játékok bevezetése, amelyek a kastély történetével és annak szereplőivel kapcsolatosak, szintén hozzájárulhatnak a fiatalabb generációk bevonásához és az oktatási színvonal emeléséhez.

Az előző javaslatok mellett fontos a külföldi látogatók számára való nyitás is, amely többnyelvű tárlatvezetések és információs anyagok biztosításával érhető el. A nemzetközi látogatók bevonása nemcsak a kastély nemzetközi hírnevét növelheti, hanem jelentős gazdasági előnyöket is hozhat a helyi közösség számára. Ennek érdekében a kastély weboldalának és online jelenlétének optimalizálása kulcsfontosságú, hogy az információk könnyen hozzáférhetők és érthetők legyenek a nemzetközi közönség számára is. A globális közösségi médiaplatformokon való aktív részvétel és a kastély által kínált egyedülálló élmények nemzetközi népszerűsítése hozzájárulhat a kastély mint turisztikai célpont megkülönböztetéséhez.

Hivatkozott források

Birkás Éva, 2017: Az élő történelmi interpretátorrá válás folyamata: múzeumi programok és képzési lehetőségek. Letöltés dátuma: 2023. 05. 07. forrás: https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/az_elo_tortenelmi_interpretatorra_valas.pdf

Bob McKercher, Hilary Du Cros (2002): *Cultural Tourism: The Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management*. London: Routledge

Bujdosó, Z ; Remenyik, B. (2008): Turizmusmenedzsment az Észak-Magyarország Régióban In: Dávid, L (szerk.) *A turizmus szerepe az Észak-Magyarország Régióban I-II Gyöngyös, Magyarország : Károly Róbert Főiskola (KRF)* pp. 85-101

Dallen J. Timothy, Stephen W. Boyd (2003): *Heritage Tourism*. London: Prentice Hall

Elek György (2017): Hagyományörzés – a népi kultúra éltetése vagy jó üzlet? Letöltés dátuma: 2023. 09. 28. forrás: <https://frissujsg.ro/hagyomanyorzes-a-nepi-kultura-eltetese-vagy-jo-uzlet/>

Halmos M. (2023): Régi csipkébe borulva. Letöltés dátuma: 2023. 10. 10. forrás: <https://egy.hu/kult/regi-csipkekbe-borulva-a-sisi-ruhait-ujraalkoto-czedly-monika-divattervezo-vel-beszeltunk-112380>

Hilary du Cros, Bob McKercher (2020): *Cultural Tourism*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429277498>

Magyar Múzeumok (2022): Hogyan lehet életre keltetni a történelmet? Letöltés dátuma: 2023. 09. 16. forrás: <https://magyarmuzeumok.hu/cikk/hogyan-lehet-életre-keltetni-a-tortenelmet>

Marketing blogger (2022): Marketing eszközök A-tól Z-ig. Letöltés dátuma: 2023. 11. 03. forrás: <https://marketingblogger.hu/marketing-eszkozok/>

MNM (2022): 100/100 száz évek száz percben, MNM honlapja. Letöltés dátuma: 2023. 10. 22. forrás: <https://mnm.hu/hu/esemenyek/muzeumi-élet/100100-szaz-evek-szaz-percben-kalandozas-muzeum-epuleteben-zaras-utan-0>

MNM (é.n.): Élő múzeum, MNM honlapja. Letöltés dátuma: 2023.09.02. forrás: <https://mnm.hu/hu/elo-muzeum>

Skanzen (2022): Élő történelem, Skanzen honlapja. Letöltés dátuma: 2023. 05. 12. forrás: https://skanzen.hu/hu/programok/attrakciok_/elo-tortenelem

Zöldi-Birkás Éva, 2021: Az élő történelem gyökerei külföldön és a magyar múzeumokban. Polymatheia, XVIII. évfolyam, 2021. 1-2. szám [online] Letöltés dátuma: 2023. 05. 08. <https://doi.org/10.51455/Polymatheia.2021.1-2.12>

Szerző

Dutka Tímea

ORCID: 0009-0005-2388-1423

információs irodai munkatárs

Gödöllői Királyi Kastély

dutka.timea@kiralyikastely.hu

A műre a Creative Commons 4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik:

[CC-BY-NC-ND-4.0.](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

